

Aleg. 202

Sprawozdanie

KOMISYI SZKOLNEJ

ze sprawozdania Wydziału krajowego w przedmiocie zmiany ustawy krajowej z dnia 1. stycznia 1889 Nr. 16 Dz. u. kr. a względnie ustawy z dnia 6 lipca 1899 Nr. 85 Dz. u. kr. o stosunkach prawnych stanu nauczycielskiego w publicznych szkołach ludowych w kierunku polepszenia bytu tychże nauczycieli.

Rewizya postanowień ustawy o stosunkach prawnych stanu nauczycielskiego, które dotyczą poborów nauczycieli szkół ludowych, a którą Komisya szkolna Wysokiemu Sejmowi zaleca, jest z kolei od r. 1888 piątą reformą w kierunku polepszenia bytu nauczycieli.

Rys historyczny dotychczasowych prac Sejmu w sprawie pensyi nauczycielskich.

Od początku konstytucyjnej ery była sprawa materialnego bytu nauczycieli ludowych przedmiotem rozwagi Wysokiego Sejmu.

W r. 1865 zwrócił poseł kanonik Ruczka uwagę Sejmu na ważne stanowisko, jakie w społeczeństwie nauczyciele ludowi zajmują, podniósł, że pensye ich są bardzo szczupłe i żądał ustawy regulującej poboru pensyi nauczycielskich z funduszu krajowego.

W r. 1866 polecił Sejm na wniosek posła ks. Ruczki, a w r. 1868 powtórnie na wniosek posła Dra Dietla Wydziałowi krajowemu, aby przedłożył na najbliższej kadencji sejmowej projekt uregulowania płacy nauczycieli szkół ludowych i projekt do ustawy emerytalnej dla tychże nauczycieli.

Wydział krajowy w sprawozdaniu z r. 1868 wykazał, że przed uregulowaniem tej sprawy musi nastąpić reforma planu naukowego szkół i zastosowanie uzdolnienia nauczycieli do zreformowanego planu naukowego, które umożliwi pewne stopniowanie płacy w miarę uzdolnienia nauczyciela.

Wobec faktu, że Namiestnictwo nie dostarczyło Wydziałowi krajowemu wszystkich dat dotyczących prestacyi i majątków poszczególnych szkół, a jedynie tylko część Rad powiatowych, które mogły dopomóc do zbadania tych stosunków, wówczas była czynna, i wobec postanowień §. 27 ustawy gminnej, wedle której staranie o zakładanie, utrzymywanie

uposażenie szkół ludowych należy do własnego zakresu działania gminy, nie mógł Wydział krajowy wypełnić polecenia Sejmu w przedmiocie uregulowania poborów nauczycielskich.

Jeszcze zanim rząd przedłożył Sejmowi budżet szkolny, podniósł poseł Adam hr. Potocki, że utrzymanie nauczycieli jest zbyt szczupłym i uzasadnił potrzebę moralnego ich zachęcenia i niesienia im moralnej pomocy.

Za objaw troski Sejmu o dolę nauczycieli pocz. tać też należy wstawienie do budżetu krajowego kwoty przeznaczonej na nadgrody dla odznaczających się nauczycieli, która jednak ze względu na obciążenie funduszu krajowego i smutny stan materialny kraju była nader szczupłą (22.000 zł.) i mogła świadczyć jedynie tylko o dobrej woli Sejmu i o jego pamięci o nauczycielach.

Poseł Czerkawski podniósł wówczas, że jeśli wpływ tej pozycji pod względem materialnym nie będzie wielkim, to pod względem moralnym będzie niezmiernie donośnym, gdyż cała klasa szczerze pracujących nauczycieli, walcząca nieraz z pierwszemi potrzebami życia, widzieć będzie w tem dowód, że reprezentanci kraju szczerze się nią zajmują, a to niewątpliwie wpłynie na jej działanie i może się stanie powodem, że niejedna szlachetna iskierka, że nie jedna podniosła myśl także w sercu niejednego indywiduum wzrastającego pokolenia rozbudzoną zostanie.

W r. 1869 uznał Sejm zwiększone stypendya pedagogiczne za stały wydatek funduszu krajowego.

W r. 1870 podniósł poseł Firlej, że znaczna liczba nauczycieli znajduje się w najsmutniejszym położeniu i nie może z tego powodu oddać się skutecznie swemu zadaniu, przeszkadza bowiem wielu nauczycielom w tym kierunku walka z nędzą, a w r. 1871 poseł Spławiński żądał krajowych dodatków do płacy nauczycieli.

W r. 1872 uchwalił Sejm na wniosek p. p. Dunajewskiego i Szujskiego w przedmiocie wysokości płacy nauczycieli, którzy z dobrym postępem pokończyli seminarya nauczycielskie, sumę 150.000 zł. na zasiłki dla szkół ludowych publicznych, przeznaczoną, tak dla kwalifikowanych jak i dla odszczególniających się w swoim zawodzie nauczycieli, a wreszcie na zasiłki dla szkół ludowych; oprócz tej kwoty uchwalił Sejm 18.000 zł. na stypendya dla uczniów i uczenie seminaryów.

W r. 1872 uchwalił też Sejm na wniosek p. p. Małeckiego, Pietruskiego i Czerkawskiego ustawę o stosunkach prawnych stanu nauczycielskiego z d. 2. maja 1873,

Wedle art. II. tej ustawy roczne płace nauczycieli szkół ludowych dzielą się na następujące klasy :

A) w szkołach pospolitych.

- I. klasa w gminach z ludnością przechodzącą 20.000, 500 zł.
- II. klasa w gminach z ludnością od 10.000 do 20.000, 400 zł.
- III. klasa z ludnością od 2.000 do 10.000, 350 zł.
- IV. klasa z ludnością niżej 2.000, 300 zł.

B) W szkołach wydziałowych, osobnych i w wyższych trzech klasach szkół wydziałowych połączonych z pospolitemi :

- I. klasa w gminach z ludnością wyższą od 20.000 rocznie, 700 zł.
- II. klasa z ludnością od 10.000 do 20.000, 600 zł.
- III. klasa z ludnością niższą od 10.000, 500 zł.

Oprócz powyższej kwoty wyznaczono nauczycielom za każde 5 lat nienagannej służby przy publicznych szkołach ludowych dodatek pięcioletni, który dla wszystkich rzeczywistych nauczycieli szkół wydziałowych bez różnicy, tudzież dla nauczycieli szkół ludowych pospolitych objętych wyżej w klasie I-ej ustanowił Sejm w wysokości 50 zł., dla nauczycieli gmin klasy II. na 40, dla nauczycieli gmin klasy III. na 30 zł., nakoniec dla nauczycieli gmin kl. IV. na 25 zł. Niemniej przyznano dyrektorowi szkoły wydziałowej połączonej ze szkołą pospolitą dodatek do płacy w ilości 200 zł., kierownikowi każdej szkoły wydziałowej osobnej, jakoteż starszemu nauczycielowi szkoły ludowej pospolitej wyższej w klasie I. objęty dodatek w ilości 100 zł., a takiemuż nauczycielowi klasy II. i następujących 50 złr. rocznie.

Płaca młodszego nauczyciela bądź stale bądź tymczasowo umieszczonego, wynosi 60% płacy nauczyciela rzeczywistego szkoły, przy której młodszy ten nauczyciel

pełni służbę. W żadnym jednak razie nie może być niższą od 200 złr. Płacę młodszego nauczyciela, zawiadującego stale szkołą filialną, ustanawia się na 250 złr. rocznie.

Sejm podniósł też o 100 złr. proponowaną przez rząd w projekcie na r. 1869 płacę nauczycieli szkół wydziałowych I. klasy i ustanowił minimum płacy młodszego nauczyciela, którego rząd w swoim projekcie nie wnosił.

W r. 1874 uchwalił Sejm na wniosek p. Sawczyńskiego ustawę z dnia 6. marca 1876. Rzeczona ustawa podnosi kosztem 78.000 zł. płace nauczycieli w szkołach pospolitych i wydziałowych.

W moc tej ustawy roczna płaca nauczycieli szkół ludowych dzieli się na następujące klasy :

A) w szkołach pospolitych

I. klasa we Lwowie i Krakowie	700 zł.
II. klasa w gminach z ludnością ponad 10 000,	600 zł.
III. „ „ „ od 6.000 do 10.000	500 zł.
IV. „ „ „ od 2.000 do 6.000	
	a) w gminach miejskich 450 zł.
	b) w gminach wiejskich 400 zł.
V. klasa z ludnością niżej 2,000	300 zł.

B) W szkołach wydziałowych osobnych i w wyższych trzech klasach szkół wydziałowych połączonych z pospolitemi :

I. klasa we Lwowie i Krakowie	900 zł.
II. „ w gminach z ludnością ponad 10.000	800 zł.
III. „ „ „ od 6.000 do 10.000	700 zł.
IV. „ „ „ niższą niż 6 000	600 zł.

W słusznem uznaniu patryotycznej a żmudnej pracy nauczycieli i w celu zaradzenia brakowi nauczycieli, uchwalił Sejm od roku 1888 do roku 1900 cztery razy polepszenie pensyi nauczycielskich w poszczególnych kategoriach.

W r. 1888 powiększył Sejm po raz pierwszy dodatki pięcioletnie i wyznaczono dodatki na mieszkanie dla poszczególnych kategori nauczycieli kosztem 190 000 K. i przyznał nauczycielowi I morg pola, w roku 1892 po raz drugi podwyższył pobory nauczycieli kosztem 400.000, w roku 1896 zaś uregulował po raz trzeci ich płace kosztem 200.000 k. W roku 1899 zaś podwyższył je kosztem 600.000 do 700.000 koron.

W r. 1895 przedłożył Wysokiemu Sejmowi poseł Rutowski projekt podwyższenia poborów nauczycielskich. Sejm zaś polecił Wydziałowi krajowemu wypracować projekt, uwzględniający najbardziej naglące potrzeby.

Ustawa z r. 1896 ustanowiła pięć klas nauczycieli, przeznaczając dla nauczycieli stałych od 700 do 1800 koron, dla nauczycieli młodszych w trzeciej i czwartej klasie płac szkół pospolitych, oraz w czwartej klasie płac szkół wydziałowych, od 600 do 1080 koron. W pierwszej i drugiej klasie szkół pospolitych i w pierwszych trzech klasach szkół wydziałowych, płace nauczycieli młodszych miały wynosić 60% płacy nauczyciela starszego. Za podstawę do obliczenia płacy młodszego nauczyciela w szkołach pospolitych pierwszej klasy płac przyjmuje się płacę starszego nauczyciela w kwocie 800 koron.

Ustawa uregulowała w sposób korzystny warunki awansu, poczyniła ulgi w opłatach, które nauczyciele przy zamianowaniu ich stałymi uiszczają na rzecz funduszu szkolnego i przyczyniła się do zwiększenia liczby tych szkół, w których w myśl §. 16 ustawy z dnia 1. sierpnia 1889 dodają nauczycielowi morg pola.

Zmiana ustawy z r. 1898 przyznała nauczycielom, którzy 35 lat wysłużyli, a którzy z powodu choroby lub sterania sił są niezdolni do służby, pełną emeryturę, zabezpieczyła również nauczycielom, którzy 60 lat życia ukończyli, po wysłużonych 30 latach, w razie niezdolności do służby pełną pensję. Dalejść w tym kierunku było niemożliwem, ulgi większe jeszcze od udzielonych byłyby się bowiem przyczyniły do opustoszenia szkół, którego należało uniknąć i do opuszczenia ich przez doświadczonych nauczycieli. Uchwalając powyższe postanowienia starał się też Sejm pogodzić interesa nauczycieli z interesami szkoły i nauki.

Ustawy krajowe z r. 1896 stworzyły nowe warunki organizowania szkół wydzia-

łowych, szkół pospolitych sześć i pięć klasowych, wskutek czego zwiększyła się liczba posad lepiej dotowanych.

Systemizowanie posad inspektorów szkolnych okręgowych i otwarcie nowych seminarjów nauczycielskich i szkół ćwiczeń stworzyło dla nauczycieli ludowych widoki dalszego awansu.

W r. 1899 załatwając wniosek posła Małachowskiego podwyższono płacę najniższej klasy nauczycieli w ten sposób, że $\frac{1}{4}$ część tych nauczycieli pobiera 1000 koron, $\frac{1}{4}$ 900 koron $\frac{2}{4}$ części zaś 800 koron. Wyższe płace 1000 koron otrzymali nauczyciele obarczeni rodziną.

Podwyższenia w wyższych klasach w moc ustawy z r. 1899 uwzględniają nauczycieli w miasteczkach objętych ustawą z 3 lipca r. 1896, podwyższając minimum ich płacy z 900 do 1000 koron i otwierając im awans na 1200 i 1400 koron.

Nauczycielom szkół wydziałowych podwyższono płacę do wysokości 1600, 1800 i 2000 koron. Sejm antycypował też dochód z podatku od wódki przed jego przyzwoleniem.

Finansowy efekt rzeczonych reform oświetlają następujące cyfry:

w r. 1874	było w Galicyi 3266 nauczycieli z ogólną sumą płac	. . .	850.000 K.
w r. 1897	„ 7247 (cyfra podana w preliminarzu)	, ,	5,766.836 K.
			[według zamknięcia rachunków]
w r. 1901	„ 8471 (cyfra podana w preliminarzu)	. . .	7,686.172 K.
			[według zamknięcia rachunków.]

Od r. 1897 do r. 1901 przeto przeznaczono na na płace nauczycieli o 7 do 8 groszy dodatków do podatków więcej w r. 1901 w porównaniu z r. 1897).

Na r. 1902 prelinowano płace dla 8807 nauczycieli z ogólną sumą płac 8,170.000 K. czyli o czyli 9—10 groszy dodatków więcej do podatków aniżeli w r. 1897.

Mimoto uznał Sejm w r. 1901 potrzebę nowego podwyższenia pensji nauczycielskich i polecił Wydziałowi krajowemu, ażeby, skoro stosunki finansowe kraju na to pozwolą, po zasięgnięciu opinii Rady szkolnej krajowej, opracował i przedłożył Sejmowi projekt podniesienia a ewentualnie innego uregulowania poborów nauczycieli ludowych.

Wywiązując się z tego polecenia przedłożył Wydział krajowy Wysokiemu Sejmowi 20. czerwca 1902 projekt zmiany ustawy o stosunkach prawnych stanu nauczycielskiego.

Cyfry poniżej podane ilustrują wzrost wydatków na płace nauczycieli.

Finansowy efekt rzeczonych reform oświetlają następujące cyfry:

Na r. 1874	obliczono płace nauczycieli	425 000 zł.
Na r. 1877	„ „ „	997.073 zł.
Na r. 1878	„ „ „	1.076.135 zł.
Na r. 1879	„ „ „	1.149.457 zł.
Na r. 1881	„ „ „	1.212.502 zł.
Na r. 1882	„ „ „	1.229.404 zł.
Na r. 1883	„ „ „	1.273.089 zł.
W r. 1884	„ wedle zamknięć rachunkowych wynosiły		1.114.602 zł.

Według zamknięć rachunków szkolnych okręgowych wynosiły:

w r. 1886	Płace naucz. etatowych i renumeracye katechetów	1.204.391 zł.
	nadetatowych	76.254 zł.
w r. 1887	Płace nauczycieli etatowych	1.205.725 zł.
	nadetatowych	131.982 zł.
w r. 1888	Płace nauczycieli etatowych	1.368.607 zł.
	nadetatowych	155.913 zł.
w r. 1889	Płace nauczycieli etatowych	1.368.629 zł.
	Dodatki na mieszkanie	33.336 zł.
	Płace nauczycieli nadetatowych	160.721 zł.
w r. 1890	Płace nauczycieli etatowych	1.423.129 zł.
	Dodatki na mieszkanie	39.807 zł.
	Płace nauczycieli nadetatowych	177.103 zł.

w r. 1891	Płace nauczycieli etatowych	1.503.054 zł.
	Dodatki na mieszkanie	44.160 zł.
	Płace nauczycieli nadetatowych	200.299 zł.
w r. 1892	Płace nauczycieli etatowych	1.724.146 zł.
	Dodatki na mieszkanie	55.728 zł.
	Płace nauczycieli nadetatowych	238.311 zł.
w r. 1893	Płace nauczycieli etatowych	1.841.905 zł.
	Dodatki na mieszkanie	61.328 zł.
	Płace nauczycieli nadetatowych	251.257 zł.
	Pięciolecia	180.039 zł.
w r. 1894	Płace nauczycieli etatowych	1.984.216 zł.
	Dodatki na mieszkanie	68.669 zł.
	Płace nauczycieli nadetatowych	347.374 zł.
	Pięcioletnie dodatki	264.495 zł.
w r. 1895	Płace nauczycieli etatowych	1.945.282 zł.
	Płace nauczycieli nadetatowych	304.599 zł.
	Pięcioletnie dodatki	192.097 zł.
w r. 1896	Płace nauczycieli etatowych	2.917.792 zł.
	nadetatowych	423.000 zł.
	Pięcioletnie dodatki	242.110 zł.
w r. 1897	Płace nauczycieli etatowych	2.211.395 zł.
	nadetatowych	419.955 zł.
	Pięcioletnie dodatki	252.068 zł.
w r. 1898	Płace nauczycieli etatowych	2.327.601 zł.
	nadetatowych	468.380 zł.
	Pięcioletnie dodatki	268.669 zł.
w r. 1899	Płace nauczycieli etatowych	4.933.118 K.
	nadetatowych	998.139 K.
	Pięcioletnie dodatki	573.163 K.
w r. 1900	Płace nauczycieli etatowych	5.681.954 K.
	nadetatowych	1.052.174 K.
	Pięcioletnie dodatki	595.541 K.
w r. 1901	Płace nauczycieli etatowych	5.887.227 K.
	nadetatowych	1.153.630 K.
	Pięcioletnie dodatki	645.315 K.
w r. 1902	Płace nauczycieli etatowych	6.016.000 K.
	nadetatowych	1.524.000 K.
	Pięcioletnie dodatki	630.000 K.

II. Uzasadnienie zmian poczynionych w projekcie Wydziału krajowego.

Rozpatrując przedłożenie Wydziału krajowego, Komisya szkolna przyszła przede wszystkim do przekonania, że z proponowanych zmian ustawy krajowej o stosunkach prawnych nauczycieli należy wydzielić i osobno traktować zmianę artykułu 11-o, w którym mowa jest o płacach nauczycieli.

Nie znaczy to bynajmniej, żeby Komisya w obec proponowanych przez Wydział krajowy zmian art. 12, 25 i 26 zajmowała stanowisko niechętnie. Kwestye określone w tych artykułach wybiegają jednak daleko po za sprawę podwyższenia plac nauczycielskich; wnikają głęboko w sprawę karności i warunków uznania, a więc w sprawy, o których w opinii publicznej i w Sejmie zdania są podzielone, Komisya musiała przewidywać, że każde dotknięcie tych artykułów i w Komisji samej i następnie w Sejmie wywoła długą dyskusyę, że dyskusya ta pociągnie za sobą konieczność zmieienia także innych artykułów ustawy, stojących z tamtymi w ścisłym związku, a mianowicie artykułu 13. 14 i 24. Przewidując zaś to wszystko, Komisya musiała się liczyć z krótkością obecnej sesyi sejmowej i z niebezpieczeństwem, że na załatwienie wszystkich jej wniosków nie znajdzie się czasu.

Te były powody, dla których Komisya, zostawiając zmianę innych artykułów ustawy osobnemu sprawozdaniu, w sprawozdaniu niniejszem przedkłada Wys. Sejmowi jedynie zmianę artykułu 11-go, tj. sprawę najnaglejszą, polepszenia płac nauczycielskich. Z chwilą bowiem, w której na takie polepszenie bytu nauczycieli okazało się finansowo w pewnych granicach możliwem i kiedy Wydział krajowy w porozumieniu z Radą szkolną krajową z wnioskiem w tym kierunku wystąpił, odroczenie lub niezafatwienie tej sprawy nie odpowiadałoby intencyon Wys. Sejmu i stanowisku życzliwemu, jakie zawsze zajmował w obec nauczycieli.

Zmiana artykułu 11-go ustawy z chwilą, gdy jest finansowo możliwą, choćby sesya Sejmowa trwała najkrócej, nawał ważnych spraw był największy, zdaniem Komisji być powinna załatwioną koniecznie.

Przechodząc do meritum tej zmiany, Komisya szkolna po przeprowadzonej dyskusji zgodziła się na zasadnicze myśli zawarte w propozycyi Wydziału krajowego a mianowicie: — 1) że przepewszystkiem podnieść należy z 600 k. na 800 k. wynagrodzenie nauczycieli tymczasowych, którzy złożyli egzamina przepisane, aby ich przez to do zawodu nauczycielskiego do dalszej w nim pracy i do składania egzaminów zachęcić. Nadwyżka wydatku spowodowana tem wyniesie 113 000 kor. 2) że następnie, nieruszając systemu płac określonego w art. 11-tym, podnieść należy minimum płacy stałych nauczycieli i to w granicach wskazanych przez Wydział krajowy, tj. około 500.000 k. oprócz wydatku 113 000 k. powyżej wymienionego na rzecz nauczycieli tymczasowych.

Propozycya Wydziału krajowego podnosi to minimum płacy w ten sposób, że uchyla najniższy stopień płacy nauczycieli ale tylko starszych, zatrzymuje jednak właściwe minimum, to jest płacę nauczycieli, ale tak zwanych młodszych, podnosząc ją tylko w klasie IV płac do 800 koron.

Tymczasem owi stali młodszy nauczyciele muszą mieć wszystkie egzamina wymagane od starszych, pełnić wszystkie teżsame obowiązki a w miastach na posadę swoją czekali nieraz lat kilkanaście.

Institucya nauczycieli stałych młodszych, jest więc anomalią szkolną, podyktowaną niegdyś w naszej ustawie jedynie względem konieczności finansowej. Jeżeli więc dziś nastąpiła możliwość podniesienia minimum płacy nauczycielskiej, to Komisya uznała za właściwe podnieść minimum prawdziwe, a mianowicie płace młodszych stałych nauczycieli. Komisya czyni też wielki krok naprzód uchylając zupełnie kategorię płac nauczycieli młodszych, przezco wszyscy przejdą na etat starszych.

Czyniąc to, Komisya musiała jednak zatrzymać, ażeby granic budżetem wskazanych nie przekroczyć. najniższe stopnie płac, jakie obecnie pobierają nauczyciele starsi, a mianowicie IV-ej 800 k., w III-ej 1000 k., w II-ej 1200 k., w I-ej 1600 kor.

Nauczycieli starsi nie wyjdą jednak na tem bez znacznej korzyści. — W klasach I, II i III przez zamienienie posad nauczycieli młodszych na posady starszych zwiększy się ogólny etat nauczycieli, temsamem zwiększy się liczba posad, do których przywiązany jest najwyższy stopień płacy i wielu nauczycieli starszych ten stopień najwyższy a temsamem polepszenie bytu osiągnie.

W klasie IV najniższej uposażonej nastąpiło polepszenie w szerszej mierze, gdyż Komisya zmieniła stosunek trzech stopni płac. Obecnie $\frac{1}{4}$ część nauczycieli tej klasy pobiera 1000 kor. $\frac{1}{4}$ 900 k., $\frac{2}{4}$ 800 kr. Komisya proponuje aby $\frac{2}{4}$ pobierał 1000 k., $\frac{1}{4}$ 900 k., $\frac{1}{4}$ 800 k.

Skutek podwyższenia płac dla nauczycieli w razie przyjęcia wniosków Komisji okaże się najlepiej w tablicy następującej:

Obecnie.

Według projektu.

KLASA I. Płac.

28 nauczycieli starszych ma	1800 k.	38 nauczycieli ma	1800 k.
29 „ „ „	1600 k.	38 „ „	1600 k.
19 „ młodszych ma	1000 k.		

KLASA II. Płac.

89 nauczycieli starszych ma	1600 k.	124 nauczycieli otrzyma	1600 k.
89 " " "	1400 k.	124 " "	1400 k.
178 " " "	1200 k.	248 " "	1200 k.
140 " " "	900 k.		

KLASA III Płac.

162 nauczycieli starszych ma	1400 k.	219 nauczycieli otrzyma	1400 k.
162 " " "	1200 k.	220 " "	1200 k.
324 " " "	1000 k.	439 " "	1000 k.
230 " młodszych ma	800 k.		

KLASA IV. Płac.

1053 nauczycieli starszych ma	1000 k.	2571 nauczycieli otrzyma	1000 k.
1054 " " "	900 k.	1285 " "	900 k.
2107 " " "	800 k.	1285 " "	800 k.
917 " młodszych ma	700 k.		

Efekt finansowy tj. stałe zwiększenie kosztów tej poprawy płac nauczycielskich wynosi według obliczenia dostarczonego komisji przez Radę szkolną krajową, którego podstawą są obliczenia do liczby nauczycieli z r. 1902 zastosowane, wynosi

dla klasy I.	14.740
dla klasy II.	69.300
dla klasy III.	88.580
dla klasy IV.	420.570

593.190

dla nauczycieli tymczasowych 113.000

Razem 706.190

a po odciążeniu 10% na intercalare okrągło 70.000

Pozostanie zwiększenie wydatku . 636.190

kiędy zwiększenie kosztów według projektu Wydziału Krajowego, również po potrąceniu intercalare wynosić miało 603.000.

Propozycja Komisji podwyższa więc wprawdzie wydatek o 33.190 k, Komisja sądzi jednak, że ta okoliczność uchwalenia rzeczy tak ważnej nie stanie w drodze.

Rzecz naturalna, że miarę wzrostu liczby nauczycieli, wydatek rzeczony w latach przyszłych i już zaraz w r. 1903 będzie wzrastał.

Załączone przez Radę szkolną krajową sporządzone wykazy ilustrują na podstawie szczegółowych cyfr proponowaną rewizję:

A

Klasa płac	Liczba nauczy- cieli	Dotychczasowy wy- datek dla $\frac{1}{2}$ po 1800 K. i $\frac{1}{2}$ po 1600 K.	Proponowany wydatek dla $\frac{1}{2}$ po 1800 K. i $\frac{1}{2}$ po 1600 K. po zniesieniu posad młodszych nauczycieli	Nadwyżka wy- datku wynosi
		wraz z dodatkiem na mieszkanie i dodatkiem za kierownictwo w K o r o n a c h		
I.	108	196 100	210.840	14.740

Klasa płac	Liczba nauczy- cieli	Dotychczasowy wy- datek dla $\frac{1}{4}$ po 1600 K. $\frac{1}{4}$ po 1400 K. i dla $\frac{2}{4}$ po 1200 K	Proponowany wydatek dla $\frac{1}{4}$ po 1600 K. dla $\frac{1}{4}$ po 1400 K. i dla $\frac{2}{4}$ po 1200 K. po znie- sieniu posad młodszych nau- czycieli.	Nadwyżka wy- datku wynosi
		wraz z dodatkiem na mieszkanie i dodatkiem za kierownictwo w K o r o n a c h		
II.	630	930.740	1.000.040	69.300

Klasa płac	Liczba nauczy- cieli	Dotychczasowy wy- datek dla $\frac{1}{4}$ po 1400 K. dla $\frac{1}{4}$ 1200 K. i dla $\frac{2}{4}$ po 1000 K.	Proponowany wydatek dla $\frac{1}{4}$ po 1400 K. dla $\frac{1}{4}$ po 1200 K. i dla $\frac{2}{4}$ po 1000 K. po znie- sieniu posad młodszych nauczy- cieli	Nadwyżka] wy- datku wynosi
		wraz z dodatkiem na mieszkanie i dodatkiem za kierownictwo w K o r o n a c h		
III.	878	1.031.640	1.120.220	88.580

Klasa płac	Liczba nauczy- cieli	Dotychczasowy wy- datek dla $\frac{1}{4}$ 1000 K. $\frac{1}{4}$ po 900 K. i $\frac{2}{4}$ po po 800 K.	Proponowany wydatek dla $\frac{1}{4}$ po 800 K. $\frac{1}{4}$ po 900 K. i $\frac{2}{4}$ po 1000 K. po zniesieniu po- sad młodszych nauczycieli.	Nadwyżka wy- datku wynosi
		wraz z dodatkiem na mieszkanie i dodatkiem za kierownictwo w K o r o n a c h		
IV.	5141	4.526.170	4.946.740	420.570

*Ogółem wynosi wydatek*dotychczasowy
6,684.650 K.proponowany
7.277.840 K.]n a d w y ż k a
593,190

Liczba sił nauczy- cielskich z matu- rą i patentem kwalifikacyjnym	Dotychczasowe wy- nagrodzenie po 600 Koron.	Proponowane wynagrodzenie po 800 koron.	Nadwyżka wy- datku wynosi
	w K o r o n a c h		
792	475.200	588.200	113.000

W końcu Komisya uważa za konieczne nadmienić, dlaczego w jednym jeszcze punkcie co do artykułu 11 go nie poszła za zdaniem Wydziału krajowego.

Obecnie nauczyciele, należący do IV klasy płac, tj. wyższej tworzą w każdym powiecie jeden etat osobny z trzema stopniami płac i posuwani są na stopnie wyższe w miarę, jak w tym samym powiecie posiada o wyższej płacy się opróżni. Wynika ztąd pewna nierównomierność w posuwaniu nauczycieli na wyższe płace. W powiatach w których szkoły obsadzone są dobrze stałymi nauczycielami o dłuższej liczbie lat służby, nauczyciel dłużej czekać musi nim się opróżni miejsce o wyższej płacy.

W powiatach, w których brak nauczycieli, nauczyciel zgłaszający się do powiatu utrzymać może zaraz lub po niedługim czasie wyższy stopień płacy. Otóż Wydział krajowy chciał tę nierówność awansu usunąć i ze wszystkich nauczycieli IV klasy liczbie 5141 utworzyć jeden etat krajowy. W skutek tego nauczyciele awansowaliby równocześnie według lat swojej służby bez względu na powiat, w którym pełnią służbę.

Komisya po dojrzałej rozwadze nie mogła jednak przychylić się do tej propozycji Wydziału krajowego, tj. do utworzenia jednego etatu dla nauczycieli IV ej klasy płac w całym kraju, a to z dwóch powodów.

Pierwszym był ten, aby powiatów górskich, o trudniejszych warunkach bytu nie ogołacać jeszcze więcej z nauczycieli, lecz owszem, aby ich do takich powiatów zachęcić widokiem szybkiego w nich awansu. Drugim jeszcze ważniejszym była chęć utrzymania autonomii Rad szkolnych okręgowych, dla których odrębny w każdej etat nauczycieli jest ważnym środkiem w administracji szkolnej. Nauczyciele tworzący jeden etat w powiecie poczuwają się bowiem do większej ze sobą i ze swą Radą okręgową łączności i spójni.

Dla tego Komisya proponuje w tym względzie status quo.

III. Porównanie przedłożonego przez Komisję projektu ustawy z Art. 11 obecnie obowiązującej ustawy z d. 6. lipca 1899.

Komisya zestawila poniżej poczynione w wnioskach Komisji zmiany w art. 11. z ustawą z d. 6. lipca 1899.

W punkcie A art. 11, alinei pierwszej, drugiej, trzeciej, czwartej i piątej ust. z d. 6 lipca 1899, dotyczących płac nauczycieli I, II i III klasy w szkołach pospolicznych nie poczyniła Komisya formalnie w brzmieniu rzeczonych postanowień ustawy żadnych zmian, przeliczyła jedynie tylko zhr. na korony.

Niezmiennosc tych artykułów ustawy jest jednak jedynie tylko pozorną; jak powyżej bowiem szczegółowo wykazano wskutek zniesienia nauczycieli młodszych wejdą, oni w ogólną liczbę nauczycieli I, II, III i IV klasy.

Wskutek tego powiększy się zarówno ogólna liczba nauczycieli, jak ilość nauczycieli w I klasie po 1800 koron, w II klasie po 1600 koron i 1400 koron, a w III. klasie 1400 koron i 1200 koron pobierających.

W IV klasie zamiast dotychczas obowiązującego postanowienia 6 Art. 11 ustawy z d. 6 lipca 1899:

»IV klasa w reszcie gmin dla $\frac{1}{4}$ części posad w każdym powiecie 500 zhr., dla $\frac{1}{4}$ części posad 450 zhr., dla $\frac{2}{4}$ części posad 400 zhr.«

której zniesienie Komisya proponuje, wnosi Komisya przyjmując Al. 6 Art. 11 w poniżej załączonym projekcie ustawy w następującej osnowie:

»IV klasa w reszcie gmin dla $\frac{2}{4}$ części posad w każdym powiecie 1000 koron, dla $\frac{1}{4}$ części posad 900 koron, dla $\frac{1}{4}$ 800 koron.«

A więc nauczyciele IV klasy nie tylko otrzymają

a) w większej ilości zwiększone pobory z powodu zwiększenia się ogólnej ich liczby przez przybytek nauczycieli młodszych, które wpłynie dodatnio na ilość nauczycieli z wyższych poborów korzystających.

b) ale otrzymają oprócz tego korzystniejszą proporcję rozkładu wyższych poborów, dotychczas bowiem jedynie tylko $\frac{1}{4}$ część nauczycieli IV klasy otrzymywała 1000 koron, a wedle wniosków Komisji otrzyma 1000 koron $\frac{2}{4}$ części nauczycieli IV. klasy.

Dotychczas $\frac{2}{4}$ części nauczycieli otrzymywały najniższe w IV klasie pobory 800 k, a w przyszłości w razie przyjęcia wniosków Komisji otrzyma najniższe pobory 800 koron jedynie tylko $\frac{1}{4}$ część nauczycieli IV klasy.

Postanowienia Art. 11 w Al. 7, 8 i 9 pod punktem b), dotyczące nauczycieli w szkołach wydziałowych osobnych i klasach wydziałowych połączonych z pospolitami:

»b) w szkołach wydziałowych osobnych i klasach wydziałowych połączonych z pospolitami:

I klasa w miastach rządzących się własnym statutem dla połowy posad w każdym mieście 1000 złr., dla drugiej połowy 900 złr.

II klasa w innych miastach dla połowy ogółu posad 900 złr., dla drugiej połowy 800 złr.,

pozostaną niezmiennie, — jedynie tylko złr. przeliczono na korony.

Komisja proponuje zniesienie Al. 10. pod punktem B Art. 11 ustawy z d. 6. lipca 1899, która brzmi:

„B) Płaca roczna stałego młodszego nauczyciela wynosi w klasie I płac 500 złr., w klasie II. płac 450 złr., w klasie III płac 400 złr., w klasie IV płac 350 złr.“

Wskutek zniesienia tego postanowienia wszyscy nauczyciele młodsi wejdą w poczet tych stałych nauczycieli, których dotychczas w odróżnieniu od młodszych zwano starszymi.

Komisja proponuje zniesienie Al. 11 pod punktem C:

„Wynagrodzenie nauczycieli tymczasowo ustanowionych oznacza Rada szkolna krajowa, nie może ono jednak wynosić mniej, niż 250 złr. rocznie, ani przewyższać poborów nauczyciela stałego, którego miejsce nauczyciel tymczasowy zastępuje“

Natomiast proponuje komisja Wysokiemu Sejmowi do uchwały następujący wniosek:

„B) Wynagrodzenie nauczyciela tymczasowo ustanowionego oznacza Rada szkolna krajowa, nie może ono jednak

a) dla nauczyciela, który złożył egzamin dojrzałości i kwalifikacyjny wynosić mniej niż 800 koron,

b) dla nauczyciela, który złożył egzamin dojrzałości, oraz dla nauczyciela który złożył egzamin kwalifikacyjny za dyspensą od egzaminu dojrzałości, wynosić mniej niż 600 koron,

c) dla nauczyciela pomocniczego bez kwalifikacji wynosić mniej niż 500 koron. Wynagrodzenie nauczyciela tymczasowego nie może zaś przewyższać poborów nauczyciela stałego, którego miejsce nauczyciel tymczasowy zastępuje.“

W razie przyjęcia rzeczonych wniosków minimalna granica pensji nauczyciela, który złożył egzamin dojrzałości i kwalifikacyjny wynosić będzie 800 koron, podczas gdy dotychczas pobierała ta kategoria nauczycieli w szkołach pospolitych III i IV klasy tylko 600 koron.

W minimalnej granicy pensji nauczycieli, którzy złożyli egzamin dojrzałości, oraz dla nauczycieli, którzy złożyli egzamin kwalifikacyjny nie ma zmian we wnioskach Komisji; jedynie tylko w miejsce w każdej chwili odwołałego Rozp. Rady szkolnej krajowej z d. 12 czerwca 1896 l. 12838 Dz. u. i rozp. kraj. nr. 35 wejdzie w razie przyjęcia wniosków Komisji w życie zabezpieczenie ustawowe minimalnej granicy.

W sprawie nauczycieli tymczasowych pomocniczych bez kwalifikacji dotychczasowa granica pozostanie niezmienną.

Nie zmieniła również Komisja maksymalnej granicy wynagrodzenia nauczycieli, a mianowicie postanowienie, że wynagrodzenie to nie może przewyższać poborów nauczyciela stałego, którego nauczyciel tymczasowy zastępuje.

IV. Petycje.

Wysoki Sejm odesłał do Komisji szkolnej cały szereg petycji, domagających się znacznego podwyższenia pensji nauczycielskich w rozmaitych kategoriach nauczycieli.

Komisja żałuje, że finansowe położenie kraju nie pozwala Komisji przedłożyć Wysokiemu Sejmowi uwzględnienia niektórych w tych petycjach zawartych w części rzeczowo uzasadnionych, ale na razie do spełnienia niemożliwych żądań.

Wszakże Wysoki Sejm wyraźnie zeszłego roku polecił Wydziałowi krajowemu przedłożyć tylko te zmiany, na które finansowe położenie kraju pozwala, a Komisya szkolna w sprawozdaniu o wniosku posła Małachowskiego i o petycjach sejmowych, odnoszących się do polepszenia bytu nauczycieli, podniosła, że do polepszenia bytu nauczyciela należy dążyć w równej mierze, jak i do podwyższenia wydatku na budowę szkół, że szybka akcja organizowania szkół wydziałowych i więcej klasowych jest nader pożądaną i że działalność Rady szkolnej krajowej w obu tych kierunkach połączona jest ze znacznym wydatkiem, wychodzącym na korzyść nauczycieli.

Komisya szkolna przekroczyła i tak granicę we wnioskach Wydziału krajowego, który w pierwszym rzędzie za gospodarstwo funduszem krajowym jest odpowiedzialnym a oznaczył maximum ze względu na stan finansów krajowych wskazane o 33190 koron.

Komisya za pomocą subkomitetu wybranego przez Komisję budżetową i szkolną, zastanawiała się szczegółowo nad możliwością dalej idącego uwzględnienia żądań poszczególnych kategorii nauczycieli, a lubo nie zaprzecza, że pomimo dokonanych reform są jeszcze pewne nierównomierności, podzielić musi zdanie Wydziału krajowego i Komisji budżetowej, że obecnie ograniczyć się należy do potrzeb najbardziej naglących.

Przedkładając też Wysokiemu Sejmowi poniżej zamieszczony projekt ustawy załatwiła Komisya:

1050	897	896	441	751	218	515	893	899	900	219	219	215	217	216
722	588	587	203	472	105	277	589	590	591	106	102	104	103	202
			515	437	498	961	613	1695	1232	1259	299			
			277	199	260	635	146	737	839	865	146			

Komisya wnosi:

Wysoki Sejm odseła Petycje ^{477/239}, ^{439/201} do Rady szkolnej kraj. do załatwienia.

Przedkładając Wysokiemu Sejmowi powyższe sprawozdanie, uważała Komisya za swój obowiązek z jednej strony uwzględnić ciężkie warunki, w których nauczyciele się znajdują, z drugiej zaś nie naruszać równowagi pomiędzy interesami tych, którzy biorą pensję z funduszu krajowego, ze stanem materialnym tych obywateli kraju, którzy z wielkiem wysiłeniem płacą wysokie podatki i znacznie wyższe aniżeli w innych krajach koronnych dodatki do podatków.

Na podstawie powyższych wywodów Komisya wnosi przeto:

Wysoki Sejm raczy uchwalić załączony projekt ustawy.

Sprawozdawca:

KOZŁOWSKI

Przewodniczący:

CZARTORYSKI

U s t a w a

z dnia obowiązująca w Królestwie Galicyi i Lodomeryi
z Wielkiem Księstwem Krakowskiem.

Zgodnie z uchwałą Sejmu Królestwa Galicyi i Lodomeryi z Wielkiem
Księstwem Krakowskiem postanawiam, co następuje:

ART. I.

Artykuł 11. ustawy z dnia 1. stycznia 1889 r.
Nr. 16 Dz. u. kr. w brzmieniu ustanowionem ustawą z 6. lipca
1899 r. Nr. 85 Dz. u. kr. znosi się w jego dotychczasowem
brzmieniu. Artykuł 11 ma opiewać, jak następuje:

ART. 11.

A. Roczne płace nauczycieli szkół ludowych publicz-
nych dzielą się na następujące klasy:

a) w szkołach pospolitych: I. klasa w miastach rządzą-
cych się własnym statutem, dla połowy posad w każdym mie-
ście 1800 K. a dla drugiej połowy posad 1600 K.

II. klasa w miastach zorganizowanych na podstawie
ustawy krajowej z dnia 13. marca 1889 Dz. u. kr. Nr. 24 dla
 $\frac{1}{4}$ części ogółu posad 1600 K. dla $\frac{1}{4}$ części ogółu posad 1400
K. dla $\frac{2}{4}$ części posad 1200 K.

III. klasa w miastach zorganizowanych na podstawie
ustawy krajowej z dnia 3. lipca 1896 Dz. u. kr. Nr. 51 dla $\frac{1}{4}$
części ogółu posad 1400 K., dla $\frac{1}{2}$ części posad 1200 K., dla
 $\frac{3}{4}$ części posad 1000 K.

IV. klasa w reszcie gmin dla $\frac{2}{4}$ części posad w każ-
dym powiecie 1000 K., dla $\frac{1}{4}$ części posad 900 K., dla $\frac{1}{4}$
części posad 800 koron.

b) w szkołach wydziałowych osobnych i w klasach
wydziałowych, połączonych z pospolitemi:

I. klasa w miastach rządzących się własnym statutem
dla połowy posad w każdym mieście 2000 K., dla drugiej po-
łowy 1800 K.;

II. klasa w innych miastach dla połowy ogółu posad
1800 K., dla drugiej połowy 1600 K.

B. Wynagrodzenie nauczyciela tymczasowo ustanowio-
nego oznacza Rada szkolna krajowa, nie może ono jednak

a) dla nauczyciela który złożył egzamina dojrzałości i
kwalifikacyjny wynosić mniej niż 800 koron

b) dla nauczyciela, który złożył egzamin dojrzałości.
oraz dla nauczyciela, który złożył egzamin kwalifikacyjny za
dyspensą od egzaminu dojrzałości wynosić mniej niż 600 koron.

c) dla nauczyciela pomocniczego bez kwalifikacji wy-
nosić mniej niż 500 koron.

Wynagrodzenie nauczyciela tymczasowego nie może
zaś przewyższać poborów nauczyciela stałego, którego miejsce
nauczyciel tymczasowy zastępuje.

